

TEXNOLOGIYA FANI BO'YICHA HUNARMANDCHILIK SOHALARINI MILLIYLIK ASOSIDA AMALIY O'RGATISH ASOSLARI

Erjigitova Gulmira

A.Qodiriy nomidagi JDPI, Texnologik ta'lim yo'nalishi magistranti,

Jizzax, O'zbekiston

e-mail: erjigitovag_2021@gmail.com

Ilmiy rahbar: Ismoilov T.J., p.f.n., dotsent.

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablarining texnologiya ta'limi darslarida hunarmandchilik bo'limini milliylik asosida tashkil qilish va o'tkazish mezonlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: bilim, ko'nikma, malaka, so'zana, bo'yrachilik, gilam, milliy, xalq, texnologiy, korxona, uslub, asos, bozor, istiqbol.

Аннотация: В статье излагается содержит критерии организации и ведения кафедры ремесел по национальному признаку на уроках технологического образования в общеобразовательных школах.

Ключевые слова: знания, умения, квалификация, сюзана, украшения, ковро, национальный, народ, технология, предприятие, метод, основа, рынок, перспектива.

Umum o'rta ta'lim maktab Texnologiya fani uchun qabul qilingan DTSni maqsadi yosh avlodni milliyligimizdan, o'tmishdagi va hozirda faoliyat ko'rsatayotgan milliy xalq hunarmandchilik sohalariga oid boshlang'ich bilimlar berish, boshlang'ich tayanch ko'nikma va malakalarga ega qilishdan iboratdir. Texnologiya fani o'qituvchilari ushbu DTS asosida tuzilgan o'quv dasturlari bo'yicha rivojlanish taqozosi bilan ayrim hollarda o'zgartirish va qo'shimchalar kiritgan holda, yog'och, metal, gazlama va turli xil materiallarga ishlov berishga asoslagan milliy halq hunarmandchilik sohalari bo'yicha 5-9 sinf o'quvchilariga boshlang'ich bilimlar berish va boshlang'ich ko'nikmalarga ega qildirishlari kerak. Buning uchun texnologiya fani (hozirgi DTS bo'yicha) o'qituvchilari 5-7 sinflarda ajratilgan ma'lum o'quv soati mobaynida milliy halq hunarmandchilik turlari, tarixi, ularda tayyorlanadigan mahsulot buyumlar turlari, xalq hunarmandchilik

maktablari, xalq hunarmandchilik sohalarini asoschilari haqida, 8-9 sinflarda ajratilgan o`quv soatlari mobaynida bevosita milliy xalq hunarmandchilik texnologiyalarini, hunarmandchilik korxonalarni ishlab chiqarishining uslubiy asoslarini, ularni bozor sharoitida faoliyat ko`rsatish va rivojlanish istiqbollarini o`rgatish lozim bo`ladi.

Texnologiya fani o`qituvchisi oldida mavjud o`quv dasturlari asosida Texnologiya fani yo`nalishlari bo`yicha yog`och, metal, gazlama va turli xildagi materiallarga ishlov berishga asoslangan milliy xalq hunarmandchilik turlarini, qaysi tartibda o`quvchilarga o`rgatish kerak degan muammoni hal qilish vazifasi turadi. Ko`p yillik tajribalarimizdan kelib chiqqan holda, o`quvchi yoshlarni yosh xususiyatlari va hunarmandchilik texnologiyasi mohiyati bo`yicha milliy xalq hunarmandchilik sohalarini quyidagi tartibda o`qitish maqsadga muvofiqdir.

1. Milliy xalq hunarmandchilik sohalarini ularda ishlatilayotgan material turiga qarab umumlashtirish, ya`ni yog`ochga ishlov berishga asoslangan milliy xalq hunarmandchilik sohalari, metalga ishlov berishga asoslangan, gazlamaga ishlov berishga asoslangan, turli xil material (tosh, suyak, tuproq gelina, plastmassa va boshqalar)larga ishlov berishga asoslangan milliy xalq hunarmandchilik sohalariga bo`lish kerak.

2. Texnologiya fanini bo`yicha yog`och va metal hamda gazlamalarga ishlov berishga taalluqli hunarmandchilik sohalaridan o`quv dasturi bo`yicha qaysi birini o`qitishni soha murakabligiga qarab, sinflarga taqsimlash kerak.

3. Yosh avlodni o`tmishdagi milliy xalq hunarmandchilik texnologiyalaridan imkon qadar xabardor qilish zaruriyati bo`yicha ayrim mavzularni to`garaklarda o`qitish lozim bo`ladi.

Xalq hunarmandchilik sohalarini ishlov berilayotgan materiali bo`yicha umumlashtirish va sinflararo quyidagicha o`qitish naqsadga muvofiqdir.

Yog`ochlarga ishlov berishga asoslangan milliy xalq hunarmandchilik sohalariga yog`och o`ymakorligi, beshikchilik, aravachilik, egarchilik, sandiqchilik, sandalchilik, savatchilik, buyrachilik, karovot(so`ri)chilik, musiqa cholg`u

asboblari tayyorlaydigan hunarmandchilik, mebelchilik, milliy rom va eshiklar, uy jihozlari tayyorlaydigan hunarmandchilik va boshqalar kiradi.

Metallarga ishlov berishga asoslangan milliy xalq hunarmandchilik sohalariga degrezlik, pixtakorlik, o`ymakorlik, chilangarlik, zargarlik, pichoqsozlik, misgarlik, qandakorlik va boshqalar kiradi.

Gazlamalarga ishlov berishga asoslangan milliy xalq hunarmandchilik sohalariga kashtachilik, quroqchilik, zardo`zlik, choponchilik, do`ppichilik, gilamchilik, kigizchilik, ko`nchilik, mo`ynachilik, so`zana-pardachilik, poyafzal kosibchiligi va boshqalar kiradi.

Turli xil materiallarga ishlov berishga asoslangan milliy xalq hunarmandchilik sohalariga ganchkorlik, haykaltaroshlik, kulolchilik, suyak va tosh o`ymakorligi, tandirchilik, qandolatchilik va boshqalar kiradi.

Sinflararo o`qitilish quyidagicha bo`lsa maqsadga muvofiq bo`lardi.

5 va 8-9 (yuqori sinflarda bevosita mahsulot tayyorlash) sinflarda yo`nalishlarga mos holda yog`ochga ishlov berishga asoslanganlardan yog`och o`ymakorligi, o`ymakorlikka asoslangan beshikchilik, egarchilik, metallga ishlov berishga asoslangan degrezlik, quymakorlik, chilangarlik, gazlamaga ishlov berishga asoslangan kashtachilik, quroqchilik, kashtachilikka asoslangan choponchilik, do`ppichilik kabi hunarmandchilik sohalarini o`qitish.

6 va 8-9 (yuqori sinflarda bevosita mahsulot tayyorlash) sinflarda yo`nalishlarga mos holda yog`ochga ishlov berishga asoslangan sandiqchilik, aravachilik, karovot(suri)chilik, metallga ishlov berishga asoslangan zargarlik, pichoqsozlik, gazlamaga ishlov berishga asoslangan gilamchilik, ko`nchilik kabi hunarmandchilik sohalarini o`qitish.

7 va 8-9 (yuqori sinflarda bevosita mahsulot tayyorlash) sinflarda yo`nalishlarga mos holda yog`ochga ishlov berishga asoslangan savatchilik, bo`yrachilik, sandalchilik, metallga ishlov berishga asoslangan misgarlik, qandakorlik, gazlamaga ishlov berishga asoslangan kigizchilik, so`zana – pardachilik kabi hunarmandchilik sohalarini o`qitish maqsadga muvofiqdir.

To'garaklarda yosh avlodga yog'ochga ishlov berishga asoslangan musiqa cholg'u asboblari tayyorlaydigan hunarmandchilik, mebelchilik, milliy rom va eshiklar, o'y jihozlari tayyorlaydigan hunarmandchilik, metallga ishlov berishga asoslangan pixtakorlik, gazlamaga ishlov berishga asoslangan mo'ynachilik, poyafzal kosibchiligi va turli xil materiallarga ishlov berishga asoslangan milliy xalq hunarmandchilik sohalaridan ganchkorlik, haykaltaroshlik, qo'lolchilik, suyak va tosh o'ymakorligi, tandirchilik, qandolatchilik kabilarini o'rgatish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, Texnologiya fani bo'yicha qabul qilingan DTSlarga tahlil asosida e'tibor qilsak, har qanday hunarmandchilikning asosi va uni yuzaga chiqaradigan hamda bezash vazifasini bajaradigan naqqoshlik haqida kam e'tibor qilingan. Qaysi xalq hunarmandchiligi sohasi bo'lmasin, uni o'rgatishdan oldin o'quvchilarga albatta naqshchilik haqida o'rgatish lozimdir. Chunki, xalq hunarmandchiligida tayyorlanayotgan mahsulotni naqsh solmasdan mahsulotni bezak naqshsiz tayyorlay olmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ismoilova Z.K. Talabalarning kasbiy pedagogik malakalarini shakllantirish.: Avtoreferat dis. ped. fan. nom. Toshkent. 2000 y.

2. Muslimov N.A. Bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchisini kasbiy shakllantirish. Toshkent. Fan, 2004 y.

3. Tolipov O.Q. Oliy pedagogik ta'lim tizimida umummehnat va kasbiy ko'nikma va malakalarni rivojlantirishning pedagogik texnologiyalari: Ped. fan. dokt. diss. Toshkent. 2004 y.

4. Sharipov Sh va b. Mehnat ta'limi 5-sinf darsligi.-T.: Sharq. 2012 y.

5. <http://www.istedod.uz/>

6. <http://www.pedagog.uz/>